

Araştırma Makalesi (Research Article)

TERMAL TURİZM KAYNAKLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ ÇERÇEVESİNDE YEREL PAYDAŞLARIN GÖRÜŞLERİ (LOCAL STAKEHOLDERS' VIEWS ON THE SUSTAINABILITY OF THERMAL TOURISM RESOURCES)

Musa OFLAZ^{1*} (orcid.org/ 0000-0001-8132-1081)

¹ Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Balıkesir, Türkiye

Özet

Tatil ve tedavi faktörlerinin birleşiminden oluşan sağlık turizmi her geçen gün gelişmektedir. Özellikle yeni korona virüs (Covid-19) hastalığının etkisinin azalmasıyla sağlık, zindelik ve yaşam kalitesini artırmak isteyen bireylerin sayısında artışlar gözlenmiştir. Artan bu ilgi sağlık turizmi altında değerlendirilen termal turizmi olumlu yönde etkilemiştir. Ancak plansız ve yanlış kullanım termal turizm kaynaklarına ve termal turizm kaynaklarına yakın çevreye zarar verebilir, çevresel faktörlerde yaşanan değişime neden olabilir. Bu kapsamda sıcak su kaynaklarının sürdürülebilir bir çerçevede değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Turizm planlaması ve turizm gelişiminde önemli bir konu haline gelen sürdürülebilirlik ile termal turizm gelişiminin başarılı olabilmesi için paydaşların sürece dahil olması gerekmektedir. Bu kapsamda Sındırgı bölgesinde termal turizmin sürdürülebilir bir ortamda gelişimine devam etmesi için bölgede bulunan yerel paydaşların görüşleri alınmıştır. Araştırmada nitel yöntemler kullanılmış ve keşifsel araştırma tasarımı tercih edilmiştir. Bununla birlikte yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırma kapsamında yerel yönetim, özel sektör ve akademisyenlerden oluşan paydaşlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Paydaşların 9 açık uçlu soruya vermiş oldukları cevaplar frekans, kelime ağacı ve kelime bağlarına bakılarak tek tek incelenmiştir. Araştırma sonucunda paydaşların termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliği konusunda görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu ancak bazı konularda olumsuz veya belirsiz (ne olumlu ne de olumsuz) kaldıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Termal Turizm, Sürdürülebilirlik, Yerel Paydaşlar

Abstract

"Health tourism," which combines travel with medical care, is becoming more popular daily. There has been an increase in people wanting to improve their health, well-being, and quality of life, particularly as the impact of the new coronavirus (Covid-19) disease has decreased. An increase has been observed in the number of individuals who want to improve their health, wellness, and quality of life. This growing interest has benefited thermal tourism, which is considered health tourism. However, this interest may damage thermal tourism resources and the environment close to them, causing changes in environmental factors. In this situation, evaluating hot water resources using a sustainable framework is crucial. For sustainability, which has become an essential issue in tourism planning and development, stakeholders must be involved for thermal tourism development to succeed. In this context, the perspectives of regional stakeholders were taken into account to continue the development of thermal tourism in a sustainable environment in the Sndrg region. Qualitative methods were used, and an exploratory research design was preferred. Qualitative methods were used, and an exploratory research design was preferred. In addition, a semi-structured interview technique was used. Within the scope of the research, interviews were held with stakeholders consisting of local government, the private sector, and academicians. The answers given by the stakeholders to nine open-ended questions were examined one by one by looking at frequency, word trees, and word ties. As a result of the research, it has been determined that the stakeholders' views on the sustainability of thermal tourism resources are generally positive. However, they remain negative or need to be clarified on some issues.

Keywords: Thermal Tourism, Sustainability, Local Stakeholders

Giriş

Doğal kaynakları kullanarak turistlere özel hizmet verme imkanı sunan termal turizm, bireylerin sağlıklarını ve zindeliklerini artırmada çok etkilidir (Stavroula ve Vasiliki, 2020). Kötü besleme alışkanlıklarıyla birlikte stresli yaşam sonucunda ortaya çıkan sağlık sorunları dünyada hızlı bir şekilde artmaktadır (Kamenidou vd., 2014). Sağlığın hafife alınmaması gerektiğini düşünen bireyler sağlıklı yaşamak için daha bilinçli hareket etmeye başlamıştır. Bunun bilincinde olan bireyler özellikle pandemiden sonra sağlığını korumak ve yaşam

* Sorumlu yazar: musaoflaz@balikesir.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2023.245

kalitesini arttırmak amacıyla termal turizm tesislerine yönelmektedir (Brandão vd., 2021). Sağlık turizmi adı altında değerlendirilen termal turizm tesislerinin tüm dünyada hızlı bir şekilde büyümesi bu durumu açıklar niteliktedir.

Kentsel yoğunlaşmanın vermiş olduğu huzursuzluk, monotonluk, yeni heyecanlar arama ya da maceralar arama isteği bireyleri seyahate yönlendirmektedir. Her yıl destinasyonlara binlerce kişi gelerek taşıma kapasitesi sınırı zorlanmaktadır. Bu da çevrenin zarar görmesine ve kaynakların tehlike altına girmesine neden olmaktadır. Çünkü plansız ve dengesiz tüketim söz konusudur. Hedonik davranışların sürekli olarak arttığı günümüzde destinasyonların sürdürülebilir bir yönetim yaklaşımı izlemesi gerekmektedir (Çakar ve Uzut, 2020). Aşırı üretim ve aşırı tüketim destinasyonların zarar görmesine neden olmaktadır. Bu durum sektörün büyümesiyle alakalı olarak gün geçtikçe hızlanmaktadır (Panzer-Krause, 2019). Araştırmanın konusunu oluşturan termal turizm de bu olumsuz durumdan en fazla etkilenen turizm çeşididir (Bostan, 2020; Zengin ve Eker, 2016; VE termal turizm kaynaklarının kalıcılığı için sürdürülebilirliğin güçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğine direk katkısı olan bireylerin tutumları son derece önemlidir. Alan yazın incelendiğinde, direkt yerel paydaşların görüşleri doğrultusunda termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğini belirlemek ve çözüm önerileri getirebilmek amacıyla Türkçe literatürde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu nedenle çalışmanın alan içinde özgün bir çalışma olacağı ve alan yazına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Kavramsal Çerçeve

Termal Turizm

Dünya Turizm Örgütüne göre turizmin tanımına bakıldığında, “insanların sürekli olarak yaşadıkları yerler dışında iş, eğitim, sağlık, din, akraba ziyareti, eğlence gibi nedenlerle bireysel veya toplu olarak gerçekleştirdikleri seyahatlerden ve gittikleri yerde yirmi dört saatten fazla veya bir konaklama tesisinde en az bir gece konaklamalarından doğan seyahat hareketleridir” şeklinde tanımlanmaktadır (Ak, Bıçkı ve Özgökçeler, 2013: 50). Kısaca turizm, bireylerin çeşitli nedenlerle (iş veya eğlence) yapmış olduğu seyahatler sonunda ikamet ettiği noktaya geri gelmesi olarak tanımlanabilir. Termal turizm ise, sağlık turizmi ile ilişkisi olan ve bireyler tarafından çok fazla tercih edilen bir turizm çeşididir. Sağlık turizminin çeşitleri arasında önemli bir yere sahip olan termal turizm çeşitli hastalık, bedensel yorgunluk, stres, romatizma gibi birçok rahatsızlığın tedavisinde oldukça etkilidir (Duman, 2019). Bundan dolayı bireyler çeşitli rahatsızlık ya da hastalıklarından kurtulmak amacıyla termal turizm faaliyetlerini tercih etmektedirler (İlban, Köroğlu ve Bozok, 2008). Günümüzde tıbbi tedavilerle birlikte destekleyici olarak da kullanılmaktadır (Karademir, Sandal ve Bilinir, 2019). Dünyadaki en eski turizm türlerinden biri olmakla birlikte zaman içerisinde önemli değişim ve gelişimler yaşanmıştır. Geleneksel anlamda suyu yalnızca tedavi edici yönü ile ilişkilendiren termal turizmin kapsamı her geçen gün artış göstermektedir (Brandao vd., 2021).

Termal turizmin tercih edilirliliğini önemli ölçüde etkileyen birçok faktör vardır. Bunları psikolojik ve fiziksel baskılar, çalışma koşulları, tüketici davranışında yaşanan değişim, kentleşme, sanayileşme, sağlıksız beslenme sonucunda ortaya çıkan hastalıklar ya da sağlıklı yaşam isteği olarak sıralamak mümkündür. Bu kapsamda termal turizm bireyde oluşan baskıları en aza indirgeyebilir ve iyileştirici bir terapi alanı oluşturabilir. Genel anlamda termal turizm türünün yıl boyunca uygulanabilirliği, konaklama süresinin ve ekonomik katkısının yüksek olması onu önemli bir yere taşımakta (Zengin ve Eker, 2016), Türkiye’de ve tüm dünyada sağlık turizminin en yaygın ve tanınmış türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Bayram ve Oduncuoğlu, 2019). Ayrıca termal turizmin diğer turizm türleriyle çok kolay uyum sağlaması ve kendi içinde ılıca, kaplıca, spa, kür gibi bölümlere ayrılması tercih edilme durumunu arttırmaktadır. Buradan hareketle termal turizmin kendi içinde ayrılan bölümlerine yönelik kavramlara bakıldığında:

Ilıca: Şifalı suların bulunduğu hamamlardır. Çevresinde tesislerin bulunduğu ılıcalar deri hastalıkları felç ve romatizma gibi hastalıklarının tedavisinde faydalanan üstü açık şifalı su kaynaklarıdır (Çontu, 2006: 33).

Kaplıca: Fizik tedavi, masaj, psikoterapi tedavi yöntemlerinin uzman gözetiminde yapıldığı, mineralize olarak yüzeye ulaşmış şifalı kaynakların bulunduğu sağlık tesislerdir (Koç, 2011: 37).

Spa Hotel: Bireylerin ihtiyaçlarına göre her türlü ortamı hazırlayan sağlık ve motivasyonlarını iyileştirme amacıyla kurulmuştur (Nikotina, 2015: 27).

Termal Tesis: Hem sıcak hem de soğuk suların birlikte bulunduğu aynı zamanda sıcaklıklarının 20c ve üzerinde olduğu dinlenme ve tedavi amaçlı alanların bulunduğu tesislerdir (Kök, 2013: 11).

Kür: Bireylerin sağlıklı ve zinde kalmaları için tedavi, motivasyon ve dinlenme gibi amaçlarla kaplıca, deniz gibi imkanlardan belirli kurallar dahilinde faydalanmaları olarak tanımlanabilir (Sandıkçı ve Gürpınar, 2008: 10).

Termal turizmin temelini oluşturan şifalı suların ortaya çıkması, kullanılması ve farklı biçimlerde yararlanılması M.Ö. 1500 yıllara kadar uzanmaktadır. Termal su kaynaklarının fayda sağlayan yönü turizm hareketleri kapsamında değerlendirildiğinde turizme yön veren ilk motifler olarak öne çıkmaktadır (Çomak ve Günceğörü, 2012). İlk olarak Mısırlıların doğal kaynak sularını şifa bulmak amacıyla kullandığı bilinmektedir. Anadolu da yer alan ilk çağ devletleri de bu şifalı suların faydalanmışlardır (Arasıl, 1991). Ancak termal tesislerde konaklama faaliyetlerini içerisine alan Selçuklulardır (Çekirge, 1991). Osmanlı zamanında kaplıcalara büyük ölçüde önem verilmiş son dönemlerine kadar da etkin ve verimli bir biçimde ilerlemiştir. Çünkü Avrupa ülkelerine göre ülkemiz termal su kaynakları, sıcaklıkları, debileri, kimyasal ve fiziksel özellikleriyle önemli bir yere sahiptir. Jeotermal kaynak zenginliği anlamında Türkiye Avrupa’da 1. sırada dünyada sıralamasında ise ilk 7 ülke arasında yerini almıştır (Özbek, 1991).

Termal Turizmde Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı, devamlılığı olan herhangi bir sistemin kesintisiz bir biçimde ana kaynaklara yüklenmeden ve bozulmadan sürdürülebilmesi şeklinde tanımlanabilir (Kaypak, 2010: 98). Bu kavram, çevre sorunlarının, nüfus artışının, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin yarattığı sorunları önlemek ekosistemi ve kaynakları koruyarak geliştirmek amacı ile ortaya çıkmıştır (Arıkan ve Yüksek, 2011).

Sürdürülebilir turizm ile bireylerin çevre üzerindeki etkinliğini azaltmak ve çevreyi koruyarak maksimum fayda sağlamak temel yaklaşımdır (Çakılcıoğlu, 1996). Bunun için herhangi bir şehri veya bölgeyi sürdürülebilir hale getirmek için ziyaretçilere cazibe unsuru yaratacak çeşitli hizmetlerin sunulması gerekmektedir. İlk olarak her yöreye ya da bölgeye yayabilmek için öncelikle o bölge ya da yörenin kendine has turizm faaliyetleri ve doğal zenginlikleri belirlenmelidir. Türkiye’de oldukça zengin ve yaygın olarak bulunan doğal su kaynakları yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekebilecek potansiyele sahiptir (Ersun, 2009). Örneğin termal suların doğal bir tedavi unsuru olmasının yanı sıra bireye zindelik kazandıran, eğlenme ve dinleme olanakları sunan, insan sağlığını tedavi eden ve iyileştiren yönleri ile bireyin kendisini yenilemesine olanak sağlamaktadır. Avrupa’da ve dünya ’da sağlık turizmine olan talebin artması termal su kaynaklarının kullanımını arttırmıştır. Türkiye’de giderek yaygınlaşan termal su kaynakları kullanımı oldukça önem kazanmaktadır. Bu alanda yapılan yatırımlar da giderek artmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Türkiye termal turizm anlamında önemli bir potansiyele sahiptir. Giderek yaşlanan Avrupa nüfusunun, sürekli olarak değişen tüketici kalıplarının ve kıyı turizminin mevsimlik özelliğinin olması nedeniyle termal turizme olan eğilim giderek artmaktadır (Özer ve Songur, 2012:10). Bununla birlikte Türkiye adına keşfedilmemiş su kaynaklarının ve doğal güzelliklerinin belirlenmesi de bu anlamda oldukça önemlidir. Bireye birçok fayda sağlayan bu termal su kaynaklarının sürdürülebilir bir adımla gelecek nesillere aktarılması, mevcut olanların ise korunarak geliştirilmesi termal turizmin sürdürülebilirliği için gereklidir.

Paydaş Kavramı ve Sürdürülebilir Termal Turizmde Paydaş Önemi

Paydaş kavramı, işletmelerin başarısını etkileyen ve başarısından etkilenen kişi ya da gruplar olarak tanımlanmaktadır. (Dönmez ve Çevik, 2010: 190). Aynı zamanda organizasyonun hedeflediği başarı süreci olarak da ifade edilmektedir (Freeman, 1984; Scholl, 2001). Turizm paydaşları ise, Kamu sektörü, özel sektör (turizm işletmeleri), STK’lar, turistler ve yerel halk gibi turizm faaliyetlerini etkileyen ya da turizm faaliyetlerinden etkilenenler olarak belirtilmektedir (Byrd, 2003: 5). İlk kez 1999 yılında Dünya Turizm Örgütü tarafından gerçekleştirilen “The Global Ethics For Tourism”adlı toplantıda kullanılmış ve “Turizm Paydaşları” kavramı kabul edilmiştir (Liu ve Xu, 2010: 1065).

Çok yönlü faydalar içeren ve bu faydaların dengelenmesi noktasında çeşitli alternatifler sunan paydaş kavramı, farklı bakış açılarıyla paydaş teorisi olarak iki ana dala ayrılmaktadır. İlki Araçsal Paydaş Teorisi ikincisi ise İş Etiği’dir. Bu iki alan temelde aynı olsa da kullanılan yöntemler itibarıyla ortaya çıkan sonuçlar farklılık göstermektedir (Scholl, 2004). 1995 yılında Donaldson ve Preston paydaş teorisinin çeşitleri ile ilgili çalışmalar yapmış ve teoriyi Betimsel, Araçsal ve Normatif olarak incelemiştir (Jones ve Wicks, 1999: 206).

Betimsel teori ile işletmeler açısından bir durumun varlığı ile yokluğunda oluşabilecek yararın ya da zararın belirlenerek belirli birtakım önerilerin sunulması asıl hedeftir (Donaldson ve Preston, 1995). Araçsal teori, paydaş yönetimi bağlamında işletmelerin amaçlarını gerçekleştirebilmedeki ilişkiyi ya da bu ilişkinin

olamaması durumunda işletmelerin davranış biçimlerinin ortaya çıkaracağı sonuçları öngörmeye çalışmaktadır (Jones, 1995). Normatif teori diğer bir deyişle iş etiği ise, işletmelerin amaçlarını ve bu doğrultuda kullanılan araçları ifade etmektedir (Andriof, 2002). Bu bağlamda işletmelerin hedefledikleri başarı sürecini ve bu süreç kapsamında etkilenen paydaşların birbirleri ile olan etkileşimleri de sürdürülebilir termal turizm kapsamında önem taşımaktadır (Freman, 1984). Turistik ürün çeşidi olan termal turizmin sürdürülebilirliğinde paydaşların birbirleri ile iş birliği sürecinde yer alması, planlamaların etkisini artırarak uzun dönemde maliyetlerin azalmasında ve planların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında oldukça önem taşımaktadır (Prezenza vd., 2013; Yeşiltaş, 2013).

Paydaşların termal turizmin sürdürülebilirliği ve tanıtımında da önemli bir rolü vardır. Belediyelerin sürdürülebilir termal turizm etkinlikleri kapsamında yapmış olduğu tanıtım stantları, bölgesel güzelliklerin tanıtımı gibi çalışmalar (Şerefoğlu, 2009), sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile çevrenin korunmasında ve bu alanlarda sürdürülebilir bir gelişim ve ilerlemenin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir (Wood, 2002). Sürdürülebilir termal turizmin korunarak tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması sürecinde başarılı sonuçların alınması sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversite, işletmeler ve medya gibi yerel paydaşların etkin bir biçimde rol alması ile mümkündür. Bu da paydaş ve paydaş iş birliklerinin önemini ortaya koymaktadır (Ünlüöner ve Sevim, 2005).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmayı doğru sonuçlar ile bütüncül bir çerçevede inceleyebilmek için nitel araştırma deseni tercih edilmiştir. Bu desen ise durum çalışması modeline göre tasarlanmıştır. Bu kapsamda planlama ve durumun belirlenmesine, analiz biriminin belirlenmesine, araştırmanın alt problemlerinin geliştirilmesine, veri toplama araçlarının geliştirilmesine, verilerin toplanmasına, bulguların yorumlama kriterlerini belirlemesine, verilerdeki analiz biriminin tespit edilmesine, veri analizinin yapılmasına, elde edilen sonuçların sınırlandırılmasına, özetlenmesine, bulgulardan çıkarımda bulunmasına, öneriler getirilerek raporlanmasına göre araştırma yapılandırılmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Sındırgı bölgesinde termal turizmin sürdürülebilir bir ortamda gelişimine devam etmesi için bölgede bulunan yerel paydaşların görüşleri için yarı yapılandırılmış anket formu tercih edilmiştir. Form araştırmanın maçına uygun olarak iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerden ve “Termal turizm doğanın korunmasına destek oluyor mu?”, “Termal turizm çevrenin genel çehresini güzelleştiriyor mu?” ve “Termal turizmi geliştirme konusunda herhangi bir STK ile çalışıyor musunuz?” sorularından oluşmaktadır. İkinci bölümde ise yerel paydaşların sürdürülebilir termal turizm konusunda görüşlerinin tespit edilebilmesi için Gök ve Özkoç (2020)’un; Varol Güneş ve Özen (2018)’in; Aydemir Atay (2019)’ın ve Dağdeviren (2019)’in çalışmalarından faydalanılmış 9 açık uçlu soru bulunmaktadır. Sorular;

- (1) Termal turizm konusunda bölgeye yönelik daha farklı yatırımlar planlanıyor mu? örneğin kapsamlı bir kür merkezi projesi gibi.
- (2) Termal turizme yönelik pazarlama faaliyetleri yapılıyor mu? Termal turizme yönelik tanıtım faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz?
- (3) İlçede bulunan termal turizm alanlarının sürdürülebilirlik adına değerlendirilebilmesini engelleyen sorunlar var mı?
- (4) İlçede bulunan termal turizm alanlarının sürdürülebilirlik adına değerlendirilebilmesini engelleyen sorunlara ne gibi çözüm önerileri getirilebilir?
- (5) Termal turizm yörede planlı bir şekilde gelişmekte midir? Planlama aşamasında neler yapılmaktadır.
- (6) Yöre halkının sürdürülebilirliğe bakış açısı nedir ve sürdürülebilir termal turizme aktif katılımı nasıl gerçekleştirilebilir?
- (7) Bölgede yıllar içinde değişime uğrayan/son bulan termal su kaynağı var mı? Kayakların korunmasına yönelik neler yapılmaktadır?
- (8) Termal turistik işletmeler yapım aşamasında ve sonrasında termal su kaynaklarını bozacak etkiler yaratmakta mıdır?

(9) Sındırgı'nın sürdürülebilir termal turizm geleceği konusunda ne düşünüyorsunuz? şeklindedir.

Çalışma Grubu

Toplam 12 yerel paydaş ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ankete katılan bireylerin sürdürülebilir termal turizme direkt olarak katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Ankete katılan yerel paydaşların sorulara vermiş oldukları cevapların birbirine benzerlik göstermesi ve yeterli doygunluğa ulaşması nedeniyle yerel paydaş sayısının yeterli sayıya ulaşıldığı düşünülmüştür. Çünkü nitel çalışmalarda cevaplayan sayısı önemli değildir. Önemli olan cevapların yeterli doyum noktasına ulaşıp ulaşmadığıdır. (Miles ve Huberman, 1994; Onwuegbuzie ve Collins, 2007; Morgan ve Morgan, 2008).

Bir çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği kadar araştırma etiği de önemlidir. Bu nedenle Balıkesir Üniversitesi etik kurulu tarafından 23.03.2022 tarih ve 2022/02 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Görüşme formunun uygulandığı paydaşların %42'si kadın, %58'si ise erkeklerden oluşmaktadır. Eğitim durumları incelendiğinde %34'ünün lise, %41'inin lisans ve %25'inin lisansüstü olduğu görülmektedir. Yine ankete katılanların meslek grupları incelendiğinde tamamının sürdürülebilir termal turizme yön verebilecek paydaşlar olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %34'ü Sındırgı'daki termal tesislerde otel müdürü, %16'sı Sındırgı'da akademisyen ve %34'ü bölge esnafıdır. Bununla birlikte Sındırgı Kaymakamı ve Belediye Başkanı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin betimsel istatistikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	5	42
	Erkek	7	58
Eğitim Durumu	Lise	4	34
	Lisans	5	41
	Lisansüstü	3	25
Meslek	Otel Müdürü	4	34
	Akademisyen (Sındırgı Meslek Yükseokulu Müdürü ve Yardımcısı)	2	16
	Kaymakam	1	8
	Belediye Başkanı	1	8
	Esnaf	4	34
	TOPLAM		12

Verilerin Analizi

Toplanan ham veriler için içerik analizi kullanılmış ve çözümlene gerçekleştirilmiştir. Bunun için Strauss ve Corbin (1990) tarafından alan yazına kazandırılan “kodlama”, “kategori belirleme”, “kategorileri isimlendirme” ve “kategorilerin tanımlanması” dört yol kullanılmıştır. Kategori işlemi çerçevesinde tüm sorular için kelime bağlarına bakılmıştır.

Toplanan ham veriler kavramsallaştırılmış ve kodlar oluşturulmuştur. Analiz için <https://voyant-tools.org/> metin analizi aracı kullanılarak kelime bağlarına ve kelime ağaçlarına bakılmıştır. “Bağlantılar: Bir ağda görüntülenen bir derlemdeki terimlerin sıralanmasını ifade etmektedir. Kelime Ağacı aracı, anahtar kelimelerin derlemdeki farklı ifadelerde nasıl kullanıldığını keşfetmenize olanak tanıyan bir özelliktir” (Özer ve Oflaz, 2021: 1455-1456). Araştırmada olumlu ve olumsuz ifadeler tespit edilerek, yerel paydaşların sürdürülebilir termal turizm konusundaki görüşlerinin analizi hedeflenmiştir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliği için ilk önce literatür taraması yapılmış ve taslak sorular hazırlanmıştır. Alanında uzman iki akademisyenin görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır. Araştırmanın iç geçerliliğini güçlendirmek için kelime bulutları ile katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Ankete katılan yerel paydaşlara tablo 2'de gösterilen sorular sorulmuştur. Sonuç olarak katılımcıların tamamı termal turizmin doğayı koruduğunu ve bölgenin çehresini olumlu bir şekilde etkilediğini belirtmişlerdir.

Termal turizmi geliştirme konusunda Sındırgı belediyesinin ve Sındırgı ilçe kaymakamlığının sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklaşa çalışmaları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Termal turizme yönelik sorulara ilişkin istatistikler

Termal turizm doğanın korunmasına destek oluyor mu?	Evet	12	100
	Hayır	0	-
Termal turizm çevrenin genel çehresini güzelleştiriyor mu?	Evet	12	100
	Hayır	0	-
Termal turizmi geliştirme konusunda herhangi bir STK ile çalışıyor musunuz?	Evet	2	16
	Hayır	10	84
	TOPLAM	12	%100

Tüm Sorular İçin Cevaplar

Katılımcıların bütün soruların tamamına verdikleri cevapların içerik analizine tabi tutulması sonucunda Bütün metnin kelime bulutu Şekil 1’de incelendiğinde yerel paydaşların verilen sorulara daha çok olumlu anlamda “evet” cevabı vererek ele aldıkları görülmüştür.

Şekil 1: Paydaşların tüm sorulara ilişkin cevapları

Sındırgı ilçesindeki paydaşların anket sorularına vermiş oldukları cevapların frekans analizine göre termal (60); evet (40); turizm (26); su (24); şekilde (20); yerel (17); yönelik (16); hayır (15); planlı (13); son (13); kişi (12); konusunda (12); konuda (11); yöre (11); yapılmaktadır (10); bulan (9); iyi (9); sorun olarak sıralanmaktadır. İkinci frekansa sahip evet kelimesinin sekizinci frekans olan hayır kelimesine göre yüksek çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda anketi cevaplayanların sorulara genel olarak olumlu oldukları anlaşılmaktadır.

Her Bir Soru İçin Paydaşların Cevapları

Soru 1’e ilişkin cevaplar

Soru 1: Termal turizm konusunda bölgeye yönelik daha farklı yatırımlar planlanıyor mu örneğin kapsamlı bir kür merkezi projesi gibi?

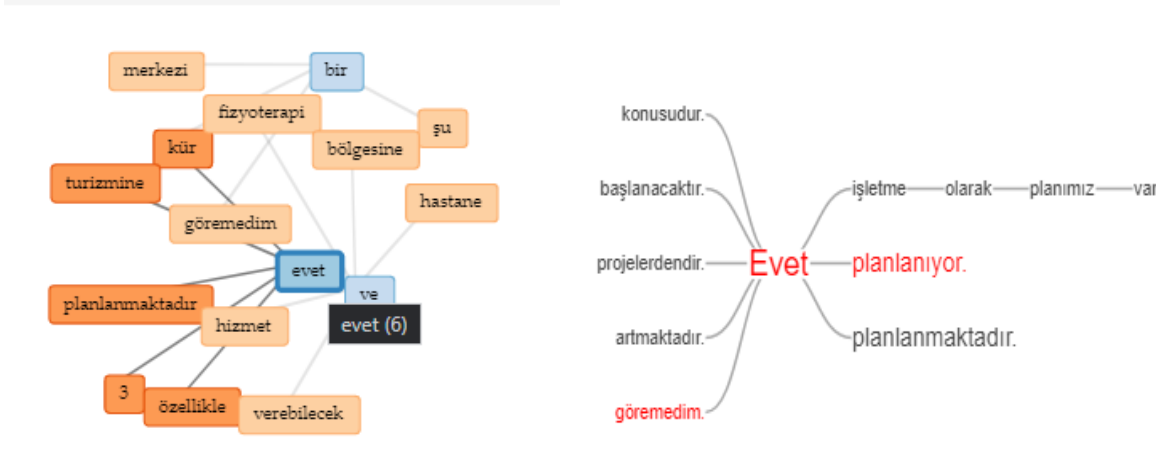
Alıntı Cevaplar: **K6:** “Kapsamlı bir kür merkezinin yanında, Ege ve Marmara bölgesine hizmet verebilecek büyüklükte hidroterapi ve fizyoterapi uygulamalı hastane çalışması yapılmaktadır”. **K3:** “Termal turizm konusunda Sındırgı’yı da içine alan kapsamlı “İda Madra Jeopark Projesi” bölgeye termal turizm anlamında çekicilik kazandıracak önemli bir projedir. Bu proje ile birlikte hem bulunduğu bölgeye (Marmara Bölgesi) hem de Ege Bölgesindeki yakın şehirlere hizmet verebilecek kapsamda hidroterapi ve fizyoterapi uygulamalarını içeren hastane projesi de söz konusudur”. **K10:** “Evet diye bilirim. Özellikle 3. Yaş turistin

bölgeyi daha fazla tercih edeceği söylenmekte. Buna yönelik de bir kür merkezinden bahsedilmektedir. Ancak özel sektör olarak işletmemize herhangi bir katkısını şu an için göremedim”.

Yerel paydaşların birinci soruya ilişkin görüşleri sonucunda yapılan metin analizinde kelime bağları ve kelime ağacı Şekil 2’de incelenmiştir. Kelime ağacına göre “evet” kelimesinin vurgulandığı görülmüştür. Kelime bağları incelendiğinde ise evet kelimesinin kür, turizm ve planlama kelimeleri ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Verilen cevaplara göre 12 görüşten 11’i birinci soruya olumlu cevap vermiştir. 1 kişinin “göremedim” kelimesinden de anlaşılacağı üzere olumsuz olduğu ancak verilen cevap incelendiğinde belli bir planın yapıldığını ama bunun katkısının henüz görülemediğini savunmaktadır. Bundan dolayı verilen cevabın belirsiz ifade şeklinde değerlendirilebileceği düşünülmüştür.

Sonuç olarak paydaşların %86,4 ünün birinci soruya yüksek oranda olumlu cevap verdiği görülmüştür.

Şekil 2: Paydaşların soru 1’e ilişkin cevapları

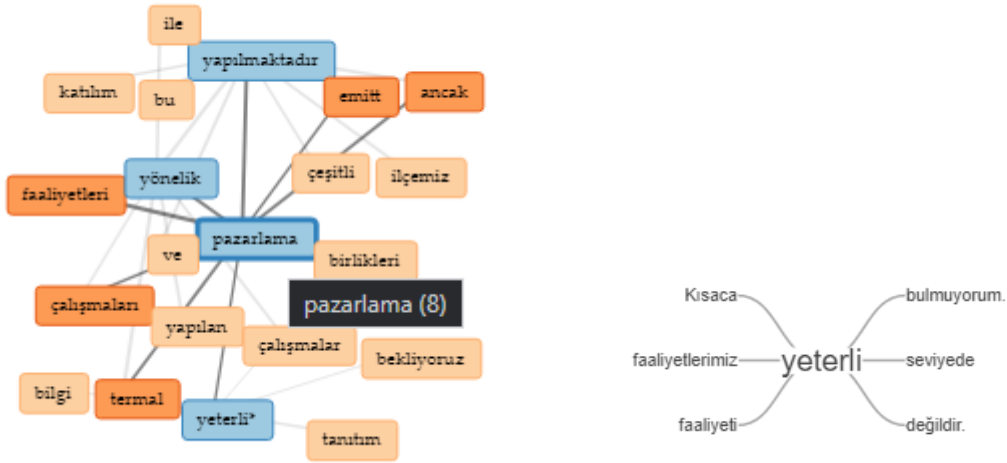
Soru 2’ye ilişkin cevaplar

Soru 2: Termal turizme yönelik pazarlama faaliyetleri yapıyor mu? Termal turizme yönelik tanıtım faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz?

Alıntı Cevaplar: **K2:** “Termal turizme yönelik sosyal medya çalışmaları, website çalışmaları ve sponsorluk/reklam çalışmaları ile pazarlama çalışmaları yapmaktayız. Tanıtım faaliyetlerimiz yeterli seviyede olsa bile iş birlikleri ile geliştirmeye müsaittir”. **K8:** “İlçemizde hem pazarlamaya yönelik hem de reklam ve tanıtma gibi çeşitli faaliyetler yapılmaktadır. Yerel yönetimlerle birlikte kaymakamlık bünyesindeki kamu kurumlarının aktif bir şekilde çalıştığı bilinmektedir”. **K1:** “Bölgedeki termal tesislere yönelik yapılan pazarlama faaliyetlerinin yeterince yapılmadığını ifade edebilirim. Konaklama işletmesi olarak her ne kadar yapsak da bir süre sonra ciddi bir külfet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun daha çok yerel yönetimlerce yapılması gerekmektedir. Yağcıbedir halılarının termal turizme göre daha fazla reklamı var. Kısaca yeterli bulmuyorum”.

Şekil 3’te görüldüğü üzere ikinci soruya yönelik cevapların kelime ağacı ve kelime bağı incelenmiştir. Soruda pazarlamaya vurgu yapıldığından dolayı kelime bağında pazarlama kelimesine bakılmıştır. Sonuç olarak “yapılmaktadır”, “yeterli” ve “çalışmalar” gibi kelimelerle ilişkili olduğu görülmüştür. Kelime ağacı incelendiğinde “yeterli” kelimesinin vurgulandığını söylemek mümkündür. 12 cevap incelendiğinde de 10 cevabın olumlu, 1 cevabın olumsuz, 1 cevapta ise belirsiz ifadeler kullanılmıştır. Özetle paydaşların büyük bir çoğunluğu termal turizme yönelik pazarlama faaliyetlerinin yeterli olduğunu aktarmıştır.

Şekil 3: Paydaşların soru 2'ye ilişkin cevapları

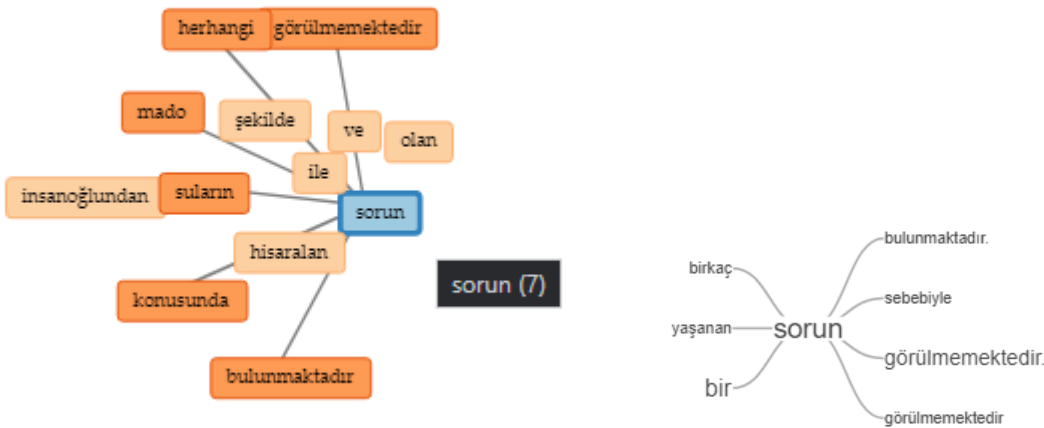
Soru 3'e ilişkin cevaplar

Soru 3: İlçede bulunan termal turizm alanlarının sürdürülebilirlik adına değerlendirilebilmesini engelleyen sorunlar var mı?

Alıntı Cevaplar: K4: “İlçemizde devam eden madencilik faaliyetleri termal kaynaklarımız ve doğal güzelliklerimiz açısından sorunlar doğurmaktadır”. **K6:** “Jeotermal sular kanununa bağlı olarak bazı sorunlar bulunmaktadır”. **K11:** “Tehdidin yalnızca insanoğlundan geldiğini söyleyebilirim.”.

Şekil 4'te paydaşlara yönelik cevapların kelime ağacı incelendiğinde “sorun” kelimesine vurgu yapılmıştır. Kelime bağlarında “sorun” kelimesinin “herhangi”, “görülmemektedir”, “bulunmaktadır” gibi hem olumlu hem de olumsuz kelimelerle ilişkisi tespit edilmiştir. Kelime bağlarında ve kelime ağacında ortaya çıkan sorun kelimesi ile ilişkili kelimeler her ne kadar olumlu olarak görülse de paydaşların cevapları incelendiğinde 7 olumsuz, 5 olumlu ifade tespit edilmiştir. Bu değişkenlik uygulamanın (voyant tools) metni kelime kelime ele almasından kaynaklanmaktadır. Yapılan incelemede cevap verenlerin çoğunluğu, termal turizmin devamlılığı konusunda engel teşkil eden sorunların varlığından söz etmiştir.

Şekil 4: Paydaşların soru 3'e ilişkin cevapları

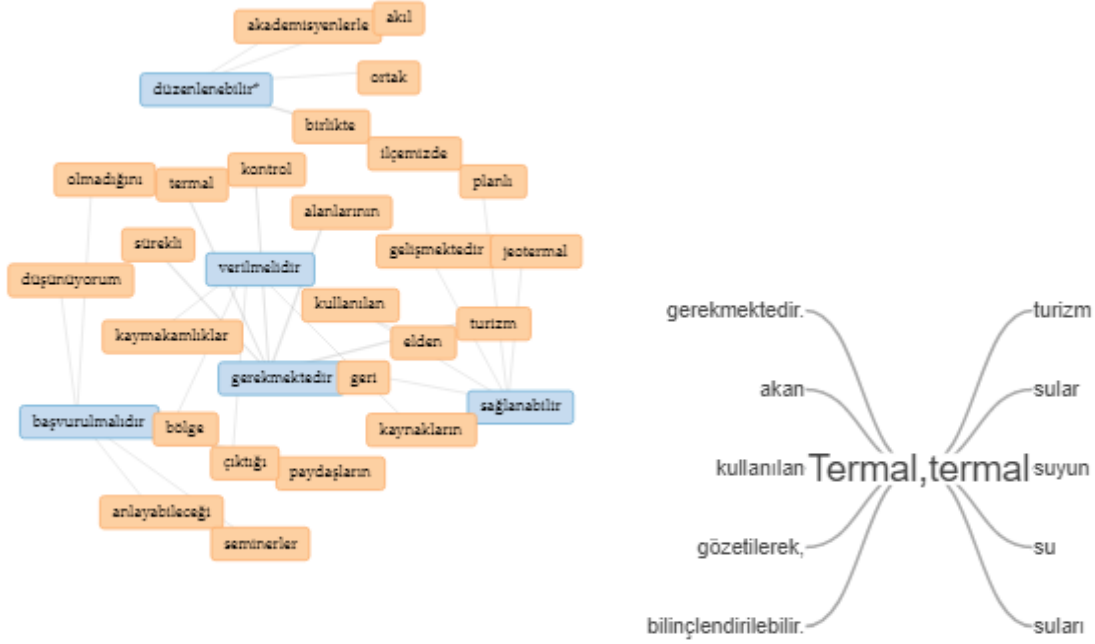
Soru 4'e ilişkin cevaplar

Soru 4: İlçede bulunan termal turizm alanlarının sürdürülebilirlik adına değerlendirilebilmesini engelleyen sorunlara ne gibi çözüm önerileri getirilebilir?

Alıntı Cevaplar: K5: “Boşa akan termal sular için alternatif çözümler geliştirilebilir. Örneğin havuzlarda kullanılan termal suyun geri dönüşümü sağlanabilir”. **K7:** Kaynakların tek elden örneğin kaymakamlıklar veya yerel yönetimler eliyle kullanımı veya denetimi kaynak kullanımı için çok önemlidir.”.

Şekil 5'te paydaşların dördüncü soruya vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde “gerekmetedir, sağlanabilir, verilmelidir, başvurulmalıdır” kelimelerinin diğerlerine göre baskın olduğu görülmektedir. Dördüncü sorunun yapısından da anlaşılacağı üzere olumsuz kelimelere rastlamak güç olacaktır. Verilen cevaplar incelendiğinde çözüm olarak turizm alanlarının kontrolü, üniversiteler ve yerel yönetimler ile iş birliği, geri dönüşüm, su kaynaklarının tek elden denetimi, halkın bilinçlendirilmesi gibi öneriler getirilmiştir. Anketi cevaplayanların %25'i termal turizm kaynaklarının sürdürülebilir olmasını tehdit edecek herhangi bir sorun görmediklerinden çözüm veya tavsiyede bulunmamışlardır.

Şekil 5: Paydaşların soru 4'e ilişkin cevapları

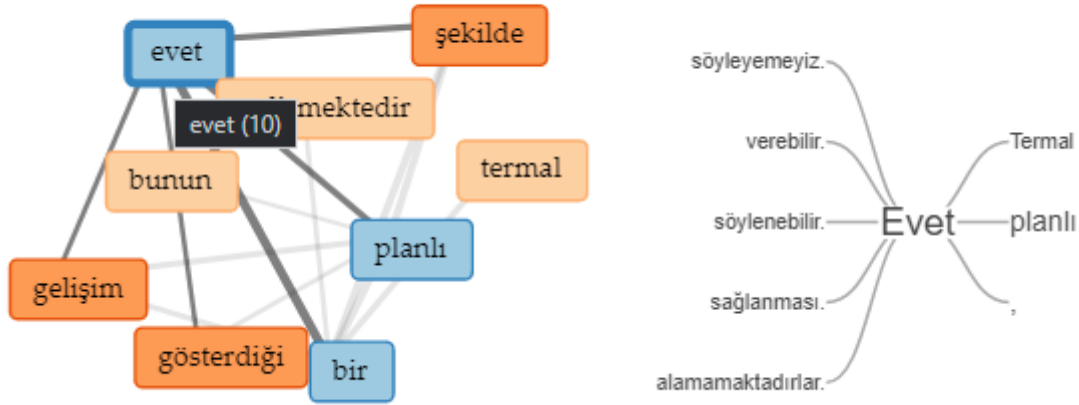
Soru 5'e ilişkin cevaplar

Soru 5: Termal turizm yörede planlı bir şekilde gelişmekte midir? Planlama aşamasında neler yapılmaktadır?

Alıntı Cevaplar: K4: “Maalesef planlı olarak gelişmediği düşüncesindeyim. Bunun en büyük nedeninin yöre halkının bilinçsizliği olabilir. Çözüm olarak alanında uzman kişiler hem yerel halka hem de işletme bünyesinde çalışanlara konferanslar verebilir”. **K12:** “Bölge turizm planına göre tahsise hazır 3 bölge belirlenmiştir. Buna göre alt yapıları hazırlanacak ve kaynak kullanımına sunulacaktır. Diğer kültürel değerlerle bütünleştirilmektedir”.

Yerel paydaşların beşinci soruya ilişkin görüşleri sonucunda yapılan metin analizinde kelime bağları ve kelime ağacı Şekil 6'da incelenmiştir. Kelime ağacına göre “evet” kelimesinin vurgulandığı görülmüştür. Kelime bağları incelendiğinde ise evet kelimesinin “gösterdiği”, “gelişim”, “şeklinde” kelimeleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Verilen cevaplara göre 12 görüşten 8'i olumlu, 2'si olumsuz, 2'si ise belirsiz cevap vermiştir. Sonuç olarak paydaşların %66,6'sı ilgili soruya orta düzeyde olumlu cevap verdiği görülmüştür.

Şekil 6: Paydaşların soru 5'e ilişkin cevapları

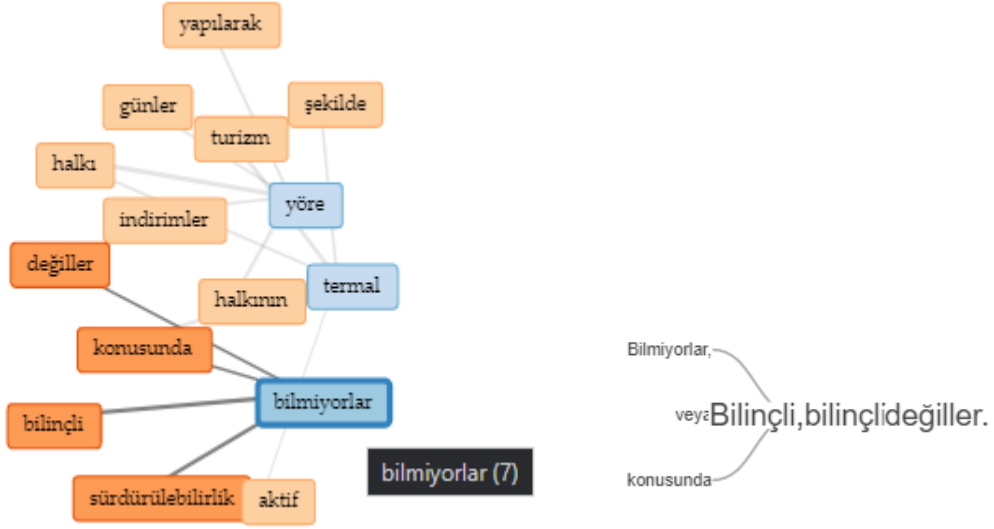
Soru 6'ya ilişkin cevaplar

Soru 6: Yöre halkının sürdürülebilirliğe bakış açısı nedir ve sürdürülebilir termal turizme aktif katılımı nasıl gerçekleştirilebilir?

Alıntı Cevaplar: K1: “Yöre halkının her ne kadar termalden haberdar olsa da sürdürülebilirlikle alakalı bir düşüncelerinin olmadığını düşünüyorum. Tanıtma stratejilerinin geliştirilerek bunun önüne geçilebileceği düşüncesindeyim.”. **K11:** “Yöre halkının sürdürülebilirlik konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını söylemek mümkündür. Bu da sürdürülebilir termal turizmi etkilemektedir. Aktif katılım için halk bilinçlenmelidir. Daha tatil yüzü görmedik. Nasıl bir yer bilmiyoruz. İnsanlar ne giyiyor ne götürüyor anlamış değiliz. Bunun için temele inilmeli yerel hakla yerel halk gibi konuşulmalı.”. **K10:** Doğru bilgilerle yerel halkı bilinçlendirmek gerekmektedir. Sürdürülebilirlik dendiği zaman anlaşılır olmuyor. Ancak yöre halkımız doğayı sever onu korur, zarar gelsin istemez. Bu da sürdürülebilirliğe en iyi örnektir. Sürdürülebilir termal turizm konusunda otellerin, ilgili kamu birimlerinin halkın anlayabileceği tarzda bilinçlendirmesi gerekir. Bununla birlikte fiyatların çok yüksek olduğunu biliyorum. Düşükse bile bize göre pahalı. Bunun için de bir uygulama geliştirilmeli diye düşünüyorum.

Yerel paydaşların altıncı soruya ilişkin görüşleri sonucunda yapılan metin analizinde kelime bağları ve kelime ağacı Şekil 7'de incelenmiştir. Kelime ağacına göre yerel halkın bilinçli olmadığı vurgulanmıştır. Kelime bağları incelendiğinde bilmiyorlar kelimesinin “bilinçli”, “değiller”, “konusunda” kelimeleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Verilen cevaplara göre 12 görüşten 6'sı olumlu, 6'sı ise olumsuz görüş bildirmiştir. Paydaşların %50'sinin ilgili soruya orta düzeyde olumlu cevap verdiği görülmüştür. Ancak termal turizmin gelişimi ve sürdürülebilir hale gelmesi için %50'lik bir olumlu cevabın yeterli olamayacağı düşünülmektedir. Yöre halkının sürdürülebilirlik çerçevesinde termal turizme katılımının sağlanabilmesi için bilinçlendirilmeye ihtiyacın oluştuğu belirtilmiştir.

Şekil 7: Paydaşların soru 6'ya ilişkin cevapları

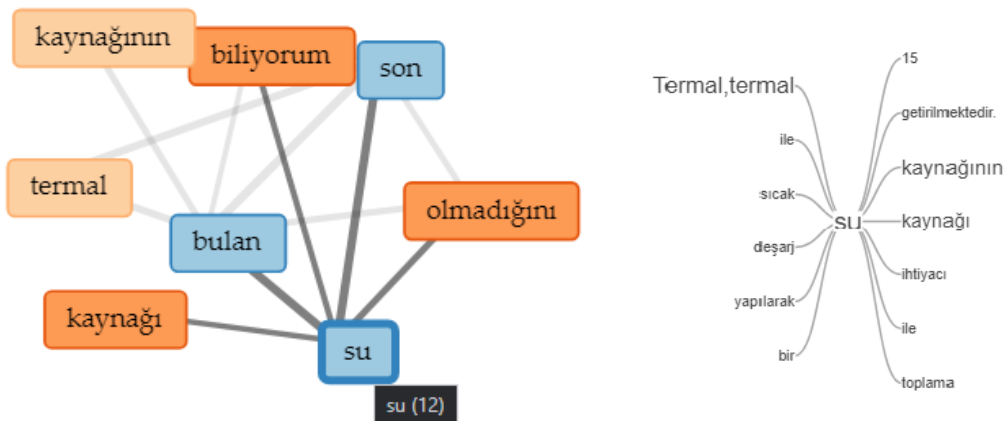
Soru 7'ye ilişkin cevaplar

Soru 7: Bölgede yıllar içinde değişime uğrayan/son bulan termal su kaynağı var mı? Kayakların korunmasına yönelik neler yapılmaktadır?

Alıntı Cevaplar: K2: “Bu konuda yeterli bilgi sahibi değilim. Ancak belediyenin Kaynak Koruma Raporları hazırlattığını duymuştum. Bu konuda onlar ile iletişime geçilebilir”. **K8:** “Bölgede değişime uğrayan kaynaklar bulunmakla birlikte sadece çıkış miktarı anlamında azalma meydana gelmektedir. Son bulan kaynak yoktur. Bu kaynakların sürdürülebilirliği için de kuyulardan çıkan suların geri beslemesi planlanmaktadır”.

Yerel paydaşların yedinci soruya ilişkin görüşleri sonucunda yapılan metin analizinde kelime bağları ve kelime ağacı Şekil 8’de incelenmiştir. Kelime ağacına göre su kelimesine vurgu yapılarak su kaynaklarını olumsuz etkileyecek herhangi bir şeye rastlanılmadığı görülmüştür. Bu durumu kelime bağları incelendiğinde de görmekteyiz. Kelime bağlarında su kelimesi “son”, “bulan”, “olmadığı” kelimeleri ile ilişkilidir. Verilen cevaplara göre paydaşların tamamı olumsuz görüş bildirmemiştir.

Şekil 8: Paydaşların soru 7'ye ilişkin cevapları

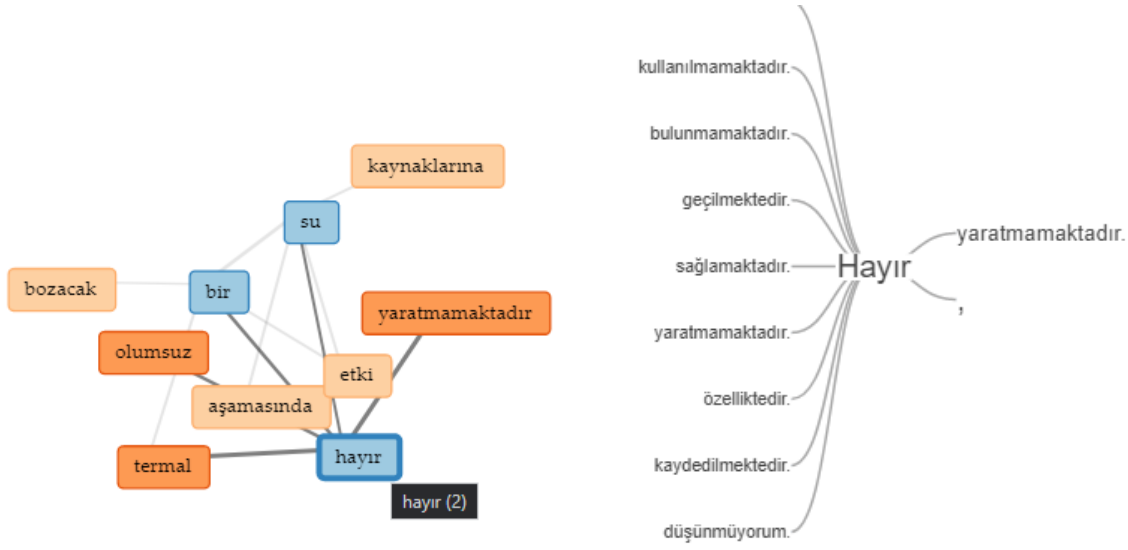
Soru 8'e ilişkin cevaplar

Soru 8: Termal turistik işletmeler yapım aşamasında ve sonrasında termal su kaynaklarını bozacak etkiler yaratmakta mıdır?

Alıntı Cevaplar: K3: “Termal turistik işletmelerin yapım aşamasında ve sonrasında su paylaşımları belediye denetiminde yapıldığı için bu kaynakların bozulmasına sebebiyet verecek etkilerin önüne geçilmektedir”. **K9:** “Bölgemizde bulunan oteller gerek yapım aşamasında gerekse yapıldıktan sonra su kaynaklarına olumsuz bir etki oluşturmamıştır”. **K12:** “Hayır, bence tesislerin yapılması termal su kaynaklarını daha dengeli kullanmaya teşvik ediyor hem de bölgeyi canlandırıyor”.

Yerel paydaşların sekizinci soruya ilişkin görüşleri sonucunda yapılan metin analizinde kelime bağları ve kelime ağacı Şekil 9’da incelenmiştir. Kelime ağacına göre hayır kelimesine vurgu yapılmıştır. Kelime bağları incelendiğinde, Hayır kelimesi “olumsuz”, “termal”, “yaratmamaktadır” kelimeleri ile ilişkilidir. Verilen cevaplar incelendiğine 12 görüşten 11’i olumlu, 1’i ise olumsuzdur.

Şekil 9: Paydaşların soru 8’e ilişkin cevapları

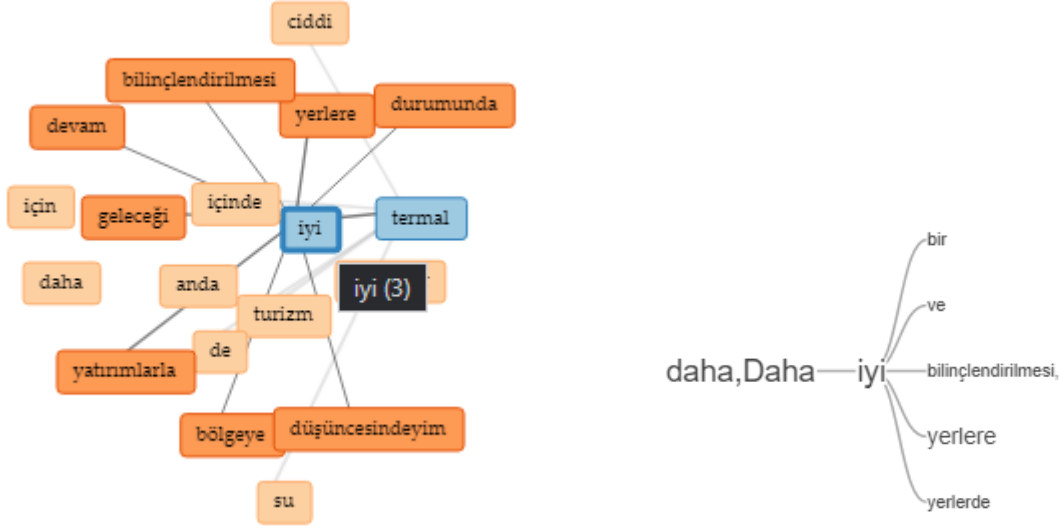
Soru 9’a ilişkin cevaplar

Soru 9: Sındırgı’nın sürdürülebilir termal turizm geleceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

Alıntı Cevaplar: **K2:** “Sındırgı Termal turizm konusunda gelişmekte olan bir ilçe olup, sürdürülebilir turizmin gelişebilmesi için tüm halkın, esnafların, yerel idarelerin, sivil toplum kuruluşlarının turizme bakış açıları ortak olmalıdır. Bunun için ilçede yemek yeme tesislerinin hijyen kurallarını bilmesi, yöreye özgü hediyelik eşyaların tanıtımının yeterince yapılması sağlanmalıdır. Bunlar sağlandığından ise sosyal medya çalışmalarına ağırlık verilerek ilçe de turizm ivme kazanabilir”. **K7:** “Sındırgı, gelecek zaman için önemli bir termal kent olacaktır. Çünkü yapımı devam eden tesisler, meyve-sebze kurutma tesisi gibi alanlar önemli bir değer haline gelmiştir. Şehir içinde 5.000 konutun ısınmasını karşılayan termal su temiz bir havaya vesile olmakta, doğa temelli turizm faaliyetlerinin yapılmasına da katkı sağlamaktadır. Devre mülk olarak tesisler tamamlandığında önemli miktarda aile her yıl ilçemizi ziyaret edecektir. **K11:** “Kaymakamlık ve belediye termal turizme ciddi yatırımlar yapmaktadır. Sürekli alanında uzman kişiler gelerek toplantılar yapılmakta, festivaller düzenlenmektedir. Çok sık olmasa da otobüslerle insanlar gelmekte, Sındırgı’yı gezmektedir. Bu kişilerin termal tesislere de gittiği ve çok beğendikleri bilinmektedir. Bu tarzda gezilerin artması durumunda aynı Ankara Kızılcahamam gibi olabilir”.

Yerel paydaşların ilgili soruya ilişkin görüşleri sonucunda yapılan metin analizinde kelime bağları ve kelime ağacı Şekil 10’da incelenmiştir. Kelime ağacına göre “iyi” kelimesinin vurgulandığı görülmüştür. Kelime bağları incelendiğinde ise iyi kelimesinin “yatırım”, “düşüncesindeyim”, “geleceği”, “ciddi” ve “yerlere” kelimeleri ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Verilen cevaplara göre 12 görüşten 11’i dokuzuncu soruya olumlu cevap vermiştir. 1 kişi ise belirsiz ifadeler kullanmıştır. Sonuç olarak paydaşlarının büyük bir çoğunluğu Sındırgı’nın sürdürülebilir termal turizm konusunda başarılı olduğunu, ileriki yıllarda daha da iyi olacağını bildirmiştir.

Şekil 10: Paydaşların soru 9'a ilişkin cevapları

Sonuç ve Öneriler

Dünyada nüfusun artması, yaşanan hızlı sanayileşme ve kentleşme doğal çevrenin zedelenmesine, ekosistemin bozulmasına ve kaynakların tükenmesine neden olmaktadır. Plansız ve dengesiz tüketim bu tahribatın daha da artmasına katkı sağlamaktadır. Son zamanlarda sürdürülebilir yönetim yaklaşımı ön plana çıkmaktadır. Çünkü sürdürülebilirlik büyümeden daha belirgin hale gelmeye başlamıştır (Gill ve Williams, 2014). Bu kapsamda sürdürülebilir bir şekilde turizm sektöründen faydalanmak isteyen destinasyonların karar verme sürecinde paydaşların katılımıyla ve geniş kapsamlı ilişkilerin kurulmasıyla mümkün olabilir. Bu duruma termal turizm örnek gösterilebilir. Çünkü termal turizm, bireyin fiziksel dinleme ihtiyacını karşılayan en önemli turizm çeşididir (Silvestri vd., 2017). Ve bu pazarda rekabet hızlı bir şekilde büyümektedir. Bu da ürün ve hizmetler konusunda kaynak tüketimine olumsuz geri dönüş sağlamaktadır. Özetle sağlık turizminin temel bileşenini oluşturan termal turizmin kalıcılığı için uzun vadede termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğinin güçlendirmesi gerekmektedir.

Araştırmanın evrenini doğal alanları, doğal insanları, turizme uygun iklimi ve bitki örtüsü olan Sındırgı bölgesi oluşturmaktadır. Turizme elverişli Sındırgı bölgesi termal su kaynaklarını verimli kullanan ender bölgelerden biridir. Bölgede toplam 3 termal tesis bulunmaktadır. Gelecek zaman içinde de önemli bir termal kent olacaktır. Çünkü yapımı devam eden tesisler bulunmaktadır. Ayrıca şehir içinde 5.000 konutun ısınmasını karşılayan termal su temiz bir havaya vesile olmakta, doğa temelli turizm faaliyetlerinin yapılmasına da katkı sağlamaktadır. Devre mülk olarak tesisler tamamlandığında önemli miktarda aile her yıl bölgeyi ziyaret edecektir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, görüşme yapılan bireylerin bölgede söz sahibi kişiler olduğu ve tamamının sürdürülebilir termal turizme yön verebilecek paydaşlar olduğu anlaşılmıştır. Görüş bildiren katılımcıların tamamı termal turizmin doğayı koruduğunu ve bölgenin güzelliğine katkısının olduğunu ifade etmişlerdir. Ülkemize yönelik turizm talebinin giderek değiştiği, turistlerin doğa ile uyum içinde olan turizm tercihlerine yöneldiği düşünüldüğünde, yerel paydaşların tamamının doğa ile ilişkili ve çevreci olan termal turizm tesisleri konusunda olumlu görüş bildirmeleri bölgeyi ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan hızla geliştirebileceği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında paydaşların 9 açıklı uçlu soruya vermiş oldukları cevaplar frekans, kelime ağacı ve kelime bağlarına bakılarak tek tek incelenmiştir. İnceleme sonucunda paydaşların termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliği konusunda görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu tespit edilmiştir. Ancak, her ne kadar genelinin olumlu olduğu söylene de olumsuz veya belirsiz cevap verenler de bulunmaktadır. Bu cevaplar doğrultusunda termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğini artırmak ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla yerel paydaşların konu hakkında olumsuz ve belirsiz düşünceleri ortaya çıkarılmıştır. Araştırma kapsamında verilen cevaplar ve buna yönelik öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Termal turizm alanlarının sürdürülebilirliğini engelleyen sorunlara yönelik verilen cevapların genel olarak olumsuz olduğu ve paydaşların bu durumdan memnun olmadığı görülmüştür. Verilen olumsuz cevaplar incelendiğinde;

Bölgede bulunan maden ocaklarının termal turizm kaynaklarını etkilediği, ancak ruhsat gereği yerel yönetimlerin buna müdahale edemediği bildirilmiştir. Bununla birlikte Jeotermal sular kanununa bağlı olarak termal su kaynağının çıktığı yerin özel firmaların mülkü olması ve izinsiz müdahale edilememesinin sorunların çözümünü yavaşlattığı ifade edilmiştir. Yerel halkın sürdürülebilirliğe destek konusunda elinden geleni yapmadığı ve alt yapı sorunlarının devam ettiği de olumsuz cevaplar içerisinde yer almaktadır.

Yapılan görüşme sonucuna göre yerel paydaşlar termal turizm alanlarının sürdürülebilirliğini engelleyen sorunlar için birtakım öneriler getirmiştir. Bu öneriler;

- Turizm alanlarının kontrolü, (ormanlık alanda yapılan festival alanlarının kontrollü bir şekilde dağılımının yapılması)
- Üniversiteler (akademisyenlerle birlikte ortak akıl toplantıları)
- Yerel yönetimler ile iş birliği (yerel yönetimler ile paydaşların iş birliği yaparak yatırım konularının birlikte değerlendirilmesi),
- Geri dönüşüm (boşa akan termal sular için alternatif çözümler geliştirilmesi),
- Su kaynaklarının tek elden denetimi (kaynakların sürdürülebilirlik adına verimli bir şekilde değerlendirilebilmesi)
- Halkın bilinçlendirilmesi şeklinde (vatandaşların anlayabileceği tarzda seminerler)
- Teknoloji kullanımı (kaynakların denetimi konusunda son teknolojik ürünler kullanılarak ölçüm ve denetimlerin yapılması) şeklinde sıralanmaktadır.

Yerel paydaşların termal turizminin planlı gelişimi konusunda da çekincelerinin olduğu tespit edilmiştir. Verilen cevaplara bakıldığında birçok faktörün birbirini etkilediği düşünülmektedir. Ekonomik faktörlerin belirleyici olduğu, termal turizm tesisleri konusunda arz ve talepte yaşanan azalmanın planlamayı etkilediğine değinilmiştir. Yine planlı gelişmeyi etkileyen faktörler içinde yerel halkın ve turizm tesislerinde çalışan personelin önemli bir yerinin olduğu söylenmiştir. Bununla birlikte planlı gelişimin sağlanabilmesi için yatırımların çok büyük bir payının olduğu, termal turizm konusunda bölgeye yeterli yatırımın yapılmadığı ifade edilmiştir. Termal kaynaklara sahip diğer bölgelere bakıldığında zayıf kaldığı, yeterince yatırımın olmadığından planlamanın da başarısız olacağı görüşü hakimdir. Bu durumları ortadan kaldırmak adına;

- Termal tesis sayısının artırılması için yatırımcılar davet edilebilir,
- TÜRSAB yetkilileri bölgeye davet edilerek tanıtımlar gerçekleştirilebilir,
- Bölge turizm alanı olarak ilan edilebilir. Ki bunun için çalışmalar başlatılmıştır. Yerel yönetimler turizm alanı için üç bölge tespit etmiştir. Alt yapı ve üst yapıların tamamlanıp, kaynak kullanımına hazır hale getireceklerini ifade etmişlerdir.
- Bölgeye gelen turistlerin hediyelik eşya alabileceği, yemek yiyebileceği ve yerel halkla kaynaşabileceği kısıtlı alanlar vardır. Bu olumsuz durumu ortadan kaldırmak adına şehir merkezine alışveriş merkezi yaptığı görülmüştür.

Planlı gelişimin sağlanabilmesi için yatırımların çok büyük bir payı vardır. Bu durum Sındırgıda bulunan tesislerin yeterlilikleri diğer destinasyonlara göre zayıf kalmaktadır. Bölgede yapılacak aktivitelerin kısıtlılığı düşünüldüğünde kamu yatırımlarının daha fazla olması beklenmektedir. Bundan dolayı Sındırgı ilçesinin konumu gereği diğer turizm destinasyonlarıyla kıyaslamamak gerekir. Alan yazında yapılan çalışmalar bu sonucu destekler niteliktedir (Michalkó, 2013; Lee, 2013; Shone vd., 2014; Cihangir ve Gökçe, 2017)

Yerel paydaşlar, sürdürülebilirlik konusunda yerel halkın kapsamlı bilgilerinin olmadığını ifade etmiştir. Termal turizm alanlarının sürdürülebilir bir şekilde gelişmesine yönelik yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır (Shone vd., 2016). Geri dönüşüme ve yeşil ekonomiye ağırlık verilerek pazarlama faaliyetleri gerçekleştirilebilir, yatırımlar geleneksel geçim kaynaklarına zarar vermeden teşvik edilebilir (Teh ve Cabanban, 2007). Termal turizmin gelişimi ve sürdürülebilir hale gelmesi için tanıtma stratejilerine ağırlık verilebilir. Sürdürülebilir termal turizm konusunda otellerin, ilgili kamu birimlerinin ve halkın anlayabileceği tarzda bilinçlendirme yapılması önerilebilir. Yerel halkın çevreye duyarlı davranış gösterme konusunda hassasiyetleri artırılabilir. Bunun için ilk olarak bölge sakinlerinin demografik profilleri çıkartılmalıdır (Briassoulis, 2002; Tuğun ve Karaman, 2014; Sinclair- Maragh, 2017).

Son olarak bu çalışmada termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğine direk katkısı olan bireylerin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucunda paydaşların termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliği konusunda görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu ancak bazı konularda olumsuz veya belirsiz kaldıkları tespit edilmiştir. Termal turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğini artırmak ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla yerel paydaşların konu hakkında olumsuz ve belirsiz düşünceleri ortaya çıkarılmıştır. Sonuç olarak destinasyonda sürdürülebilir termal turizmi engelleyen sorunların olduğu, planlı bir gelişim süreci geçirmediğini ve sürdürülebilirlik konusunda yerel halkın kapsamlı bilgilerinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu tespitlerin gelecek çalışmalar için katkı niteliğinde olacağı ve yeni çalışmaların bu alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ak, D., Bıçkı, D. ve Özgökçeler, S. (2013). Avrupa’da ve Türkiye’de sosyal turizm. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (31), 49-73.
- Andriof, J. (2002). *Unfolding stakeholder engagement*, Warwick Business School, S. Waddock: Boston: Boston College Carroll School of Management Greenleaf Publishing.
- Arasıl T. (1991). Termal suların sağlık alanında kullanımı. *Anatolia: Aylık Turizm ve Kültür–Sanat Dergisi*, 2(17–18), 45–48.
- Arıkan, İ. ve Yüksek, G. (2011). Datça’nın sürdürülebilir turizm potansiyeli: turizm gelişimi için mevcut olanakların değerlendirilmesi. 12. Ulusal Turizm Kongresi. Akçakoca: Düzce Üniversitesi, ss.385- 390.
- Aydemir Atay, A. (2019). Uluslararası termal sağlık turizmi potansiyelinin artırılmasında stratejik pazarlama planlaması: Pamukkale Karahayıt termal turizm bölgesi için bir araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Denizli.
- Bayram, M. ve Oduncuoğlu, F. (2019). Turizm sektöründe yiyecek-içecek hizmetlerinin sağlık turizmi türleri ile ilişkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(3), 2360-2382.
- Bostan, A. (2020). Kuşadası’nda termal turizm potansiyelinin analizi. *Journal of New Tourism Trends*, 1(1), 40-54.
- Brandão, F., Liberato, D., Teixeira, A. S. ve Liberato, P. (2021). Motives for thermal tourism: An application to north and central Portugal. *Sustainability*, 13(22), 12- 88.
- Briassoulis, H. (2002). Sustainable tourism and the question of the commons. *Annals of Tourism Research*, 29(4), 1065-1085.
- Byrd, E. T. (2003). An analysis of variables that influence stakeholder participation and support for sustainable tourism development in rural north caroline. Degree of Doctor of Philosophy, North Carolina State University, Parks Recreation and Tourism Management, North Carolina.
- Cihangir, S. ve Gökçe, F. I. (2017). Termal turizm potansiyelinin bölgesel kalkınmadaki ekonomik rolü: yerel paydaşlar tarafından bir değerlendirme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çakar, K., & Uzut, İ. (2020). Exploring the stakeholder’s role in sustainable degrowth within the context of tourist destination governance: the case of Istanbul, Turkey. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 37(8-9), 917-932.
- Çakılcıoğlu, M. (1996), Sürdürülebilir turizme yönelik bir yöntem önerisi, Doğu Karadeniz/ Trabzon İli Özelinde Bir İrdeleme (Yayınlanmamış Doktora Tezi), MSÜ, İstanbul.
- Çekirge N. (1991). Kaplıca mimarlığımız ve kaplıcalarımız. *Anatolia: Aylık Turizm ve Kültür–Sanat Dergisi*, 2(17–18):40–44.
- Çomak N. ve Güncegörü B. (2012). Kös kaplıcalarının turizme kazandırılması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 55-70
- Çontu, M. (2006). Alternatif turizm çeşitleri ve Kızılcahamam termal turizmi örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Dağdeviren, A. (2019). Çankırı gastronomi turizmine ilişkin yerel paydaşların görüşleri (local stakeholders’). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3124, 3139.

- Donaldson, Thomas ve Lee. E. P. (1995). The Stakeholder Theory of The Corporation: Concepts, Evidence and Implications, *Academy of Management Review*, 20(1), 65-91.
- Dönmez, D. ve Çevik, İ. (2010). İşletmelerde yeniliklerin kaynağı olarak paydaş diyalogları: Seyahat acenteleri üzerine nitel bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 189–202.
- Duman, İ. (2019). Termal turizm işletmelerinde helal uygulamaları ve müşterilerin tercih öncelikleri üzerinde bir araştırma: (Kütahya örneği), (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ersun, N. ve Aslan, K. (2009). Kongre turizminin geliştirilmesinde kongre ve ziyaretçi bürolarının rolü ve önemi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8.15, 89-114.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: a stakeholder approach*. (1 st Edition), Boston: Pitman.
- Gill, A. M. ve Williams, P. W. (2014). Mindful deviation in creating a governance path towards sustainability in resort destinations. *Tourism Geographies*, 16(4), 546–562.
- Gök, H. N., & Özkoç, A. G. (2020). Kapadokya bölgesi’nde yerel paydaşların ekoturizme yönelik görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (4), 1215-1235.
- <https://voyant-tools.org/>
- İlban, M. O., Köroğlu, A. ve Bozok, D. (2008). Termal turizm amaçlı seyahat eden turistlerde destinasyon imajı: Gönen örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 105-129.
- Johes, T. M. ve Wicks A. C. (1999). Convergent stakeholder theory. *Academy of Management Review*, 24(2), 206–221.
- Johes, T. M. (1995). Instrumental Stakeholder Theory: A synthesis of ethics and economics. *Academy of Management Review*, 20(2), 404-437.
- Kamenidou, I. C., Mamalis, S. A., Priporas, C. V. ve Kokkinis, G. F. (2014). Segmenting customers based on perceived importance of wellness facilities. *Procedia Economic. Finance*, 9, 417–424.
- Karademir, N., Sandal, E. K. ve Bilinir, Ş. (2019). Döngüle kaplıcası (Kahramanmaraş)’nın termal turizm potansiyeli ve sosyo-ekonomik katkıları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 640-670.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 93-114.
- Koç, F. (2011). *Türkiye Kaplıcaları*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi.
- Kök M. (2013). Sağlık turizmi açısından termal turizm (Denizli örneği), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2022). Türkiye’ de sağlık ve Termal Turizm Erişim Tarihi: 12.10.2022. ([https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11492/saglik-ve-termal-turizmi-tanimi.html%20\(Eri%C5%9Fim\)](https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11492/saglik-ve-termal-turizmi-tanimi.html%20(Eri%C5%9Fim))).
- Lee, T. S. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, 37–46.
- Liu, T. ve Xu, F. (2010). A study on community participation in rural tourism based on property rights teheory. *International Conference on Management and Service Science (MASS) da sunulmuş bildiri*. China. 1065-1069.
- Michalkó, G., Bakucz, M. ve Rátz, T. (2013). The relationship between tourism and residents’ quality of life: A case study of Harkány, Hungary. *European Journal of Tourism Research*, 6(2), 154-169.
- Nikotina, V. (2015). The analysis of the concept of sustainability in the context of luxury SPA and wellness hotels. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Department of Tourism Studies, University of Tartu.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Morgan, D. L. & Morgan, R. K. (2008). *Single-Case Research Methods for The Behavioral and Health Sciences*. SAGE Publications.

- Onwuegbuzie, A. J., & Collins, K. M. (2007). A typology of mixed methods sampling designs in social science research. *Qualitative report*, 12(2), 281-316.
- Özbek, T. (1991). Dünyada ve Türkiye’de termal turizmin önemi. *Anatolia Turizm ve Çevre Dergisi*, 2, 17-18.
- Özer, B. ve Oflaz, M. (2021). Turizm alanında çalışan akademisyenlerin öğreticilik becerilerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46-1), 1449-1473.
- Özer Ö. ve Songur C. (2012). Türkiye’nin dünya sağlık turizmindeki yeri ve ekonomik boyutu, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (7), 69-81.
- Panzer-Krause, S. (2019). Networking towards sustainable tourism: Innovations between green growth and degrowth strategies. *Regional Studies*, 53(7), 927–938.
- Prezenza, A., Del Chiappa, G. ve Sheehan, L. (2013). Resident Engagement and local tourism governance in maturing beach destinations: evidence from an Italian case study. *Journal of Destination Marketing & Management*, 2, 22-30.
- Sandıkçı, M. ve Gürpınar, K. (2008). Termal Turizm işletmelerinde kür hizmetlerinin algılanan önemi: ege bölgesi’nde bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 103-121
- Scholl, H. J. (2001). Applying stakeholder theory to e-government: benefits and limits. 1st ifip conference on e-commerce, e-business, and e-government ‘sunulmuştur. Zurich, Switzerland.
- Scholl, H. J. (2004). Applying stakeholder theory to e-government: benefits and limits, *ACM International Conference Proceeding Series*, 262(1-10).
- Shone, M. C., Simmons, D. G. ve Dalziel, P. (2016). Evolving roles for local government in tourism development: a political economy perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(12), 1674-1690.
- Silvestri, C., Aquilani, B. ve Ruggieri, A. (2017). Service quality and customer satisfaction in thermal tourism. *The TQM Journal*. 29(1), 55-81.
- Sinclair-Maragh, G. (2017). Demographic analysis of residents' support for tourism development in Jamaica. *Journal of Destination Marketing & Management*, 6(1), 5-12.
- Strauss, A. L. & Corbin, J. (1990). *Basic of qualitative research: grounded theory producers and techniques*. Newbury Park, CA: Sage.
- Stavroula, G. ve Vasiliki, D. (2020). Alternative forms of sustainable development: The case of thermal tourism. *International Journal of Environment and Sustainable Development*, 19(4), 367-377.
- Şerefoğlu, C. (2009). Kalkınmada kırsal turizmin rolü- 2007-2013 yılları arasında ülkemizde uygulanacak olan IPARD kırsal kalkınma programındaki yeri, önemi ve beklenen gelişmeler. (Uzmanlık Alan Tezi), Ankara.
- Teh, L. ve Cabanban, A. S. (2007). Planning for sustainable tourism in southern Pulau Banggi: An assessment of biophysical conditions and their implications for future tourism development. *Journal of environmental management*, 85(4), 999-1008.
- Tuğun, Ö. ve Karaman, A. (2014). Çekirdek köylerin eko turizme kazandırılması için sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde bir model. *Megaron*, 9(4), 321.
- Ünlüönen, K. ve Sevim, B. (2005). Turistik arz kaynaklarının değerlendirilmesinde yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve yerel medyanın rolüne ilişkin bir uygulama. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 54–73.
- Varolgüneş, F. K., & Özen, N. (2013). Sürdürülebilir Turizmin Gelişiminde Termal Kaynakların Değerlendirilmesi. 3. Uluslararası Bursa Su Kongresi ve Sergisi. Bursa.
- Wood, M. E. (2002). *Ecotourism: principles, practices and policies for sustainability*. (1st Edition). USA. United Nations Publications (UNEP).
- Yeşiltaş, M. (2013). Destinasyon geliştirme ve planlama, M. Yeşiltaş (Editör). *Destinasyon Yönetimi içinde* (ss.18-39) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Zengin, B. ve Eker. N. (2016). Sakarya ili termal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(3), 165- 181.